

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Diuisio secundum modum, & varia argumetationum ab enumeratione
partium genera. Capvt XXIX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Vide Cic.
in part. &
ratio de
orat. sect.
19. & 51. in
Orato. 21. 4.

Partium e-
numeratio
vero omnia
sumonis.

modo ad rem dignoscendam, sed etiam vberiori stylo pertexendam, non mediocriter adiuventum. Est autem rei in singulas partes, apta quadam distributio. Partes apud Ciceroem (ne ad Logicorum testimonia recurramus) duobus modis intelliguntur. Sunt enim partes totius, quod in se easdem partes complectitur, ut corpus, humeros, brachia, thoracem, sunt & partes generis, quas genus sub se continet, alio modo species, & formae nominantur, & prudentia, iustitia, fortitudo, ratione virtutis. Vel si maius, aliae partes sunt essentiae, aliae sunt integrantes, & accedunt magis ad decus totius, quam ad compositionem. Ex hac distinctione partium in tractandis rebus dignitas, & decor, tum quod maxime est in oratione momenti, claritas affusa consurgit, ut hunc locum iure totius sermonis oeconomiam possis appellare. Ac quemadmodum in confuso corpore, ubi (quod aiunt) neque pes, neque caput, omnia foede permixta, & monstrosa sunt: Sic etiam ubi nulla ab oratore instituitur concinna partium distributio, fluctuare, & immensis quibusdam tenebris circumfundi orationem necesse est. Hoc in maiori mundo, hoc etiam in minori, Dei conditoris sapientia solertissime providit, in quibus tanta, tam varia, tam prudens singularum partium distributio, non modo ad suas cuique functiones eximiam scilicet celeritatem, sed decet praeterea, atque elegantiam inspernitur.

Diuisio huius loci secundum rem, & varia genera enumerationis.

CAPVT XXVIII.

Quanta est partium diuersitas, tanta quoque consurgit loci varietas. Ut igitur partium, aliae sunt essentiae: quae genera, species, differentiasque spectant. Aliae accedunt, quae ad proprium, accedensque Logicorum referuntur. Sic diuersa quoque, & in quinque partes ad summum distributa nascuntur argumenta, quae inter se, & dignitate differunt, & robore.

Cicero l. 1. offic.

Prastantiora enim sunt, & validiora, quae essentiam spectant, quam quae extrinseca tantum, & adscititia sunt. Essentialis haec est partium enumeratio sumpta a partibus generis. Sed omnia, quod honestum est, ad, quatuor partium oris. ut ex n. 1. 4. Aut enim

in perspicientia veri, solertiaque versatur: Aut in hominum societate tuenda, tribuendoque suo cuique, & rerum contractarum fide: Aut in animi excelsi, atque inuicti magnitudine, ac robore: Aut in omnium, quae fiunt, quaeque dicuntur ordine, & modo: in quo inest modestia, & temperantia. Ex quo ita liceat concludere, si virtus est, aut prudentia est, aut iustitia, aut fortitudo, aut temperantia. Alia sumitur a partibus intrinsicis, & essentiam rei componentibus, quales sunt in homine corpus, & anima rationis particeps, ex quo recte inferas eum non esse hominem, qui sine corpore, siue anima fuerit destitutus. Et haec quidem argumenta robustissime conuincunt. Alia quae apposititias complectuntur potestates, & accidentia, minus quidem habent ponderis, valent tamen ad ornatam amplificationem, orationisque circumductam amplitudinem, tum coniuncta vim obinent, quoque magis propria sunt illius rei, cui tribuuntur, eo difficilius eleuantur. Ad hoc genus pertinent, quae habet Arnobius lib. 3. aduersus gentes.

Arnob. l. 3.

(Sed ut enim ad vsus certos manus, pedes, oculi, ceteraque constructio membrorum, sua quaeque in officia constituta est. Ita conuenit credere in sui muneris functionem has esse partes comparatas: aut confitendum est in Deorum corporibus esse aliquid vacuum, quod sit frustra, & inaniter fabricatum. Quid dicitis o sancti, atque impolluti Pontifices religionum: Habent ergo Dij sexus, & genitalium membrorum circumferunt sceditates, quas ex oribus verecundis infame est iuis appellari: nibus promere. Ita irridet Ethnicos, qui corpoream faciunt diuinitatem, singulas corporum partes, colligens etiam viles, & obscenas, ut hanc corporis fabricam a diuina natura alienam esse ostendat.

Diuisio secundum modum, & varia argumentationum ab enumeratione partium genera.

CAPVT XXIX.

Haec prima enumerationis partium diuisio secundum rem, alia secundum rei modum consurgit, & ea triplex est. Vna cum

X. 3.

Primus modus affirm.

affirmatis omnibus partibus affirmatur totum. Altera cum negatis omnibus partibus negatur totum. Tertia cum seiunctis ceteris partibus vna relinquitur; quæ affirmatur, aut negatur. Exemplis illustriora fient omnia. Contendit probare M. Tullius, Pompeiū summum esse Imperatorem, id per omnes, & singulas optimi Imperatoris virtutes, solum orationis longius extendens, sic confirmat. (Ego enim sic existimo in summo Imperatore, quatuor has res inesse oportere, scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitatem. Pergit, & omnia enitere in suo Pompeio fufius ostendit.) Quis igitur hoc homine scientior ynquam esse debuit? qui è ludo, atq; pueritiæ disciplina, bello maximo, atque acerrimis hostibus, ad patris exercitiū, atque in militia disciplinam profectus est? & cæt. Deinde de eius iustitia. (Cuius legiones sic in Asiam peruenerunt, vt non modò manus tanti exercitus, sed ne vestigium quidem cuiquam pacato nobuisse dicatur. Et de temperantia. Nō auaritia ab instituto cursu ad prædam aliquam reuocauit, non libido ad voluptatem, non amœnitas ad delectationem, non nobilitas vrbs ad cognitionem, non denique labor ipse ad quietem, & de auctoritate. (Quid igitur nomen vnquam in orbe terrarum clarius fuit? & cæt.) Postremo de felicitate: Vt eius semper voluntatibus, non modò ciues assenserint, socij obtemperarint, hostes obedierint, sed etiam venti, tempestatesque obsecundarint.) Sic Minutius probat mundum aliquando interiturum à partium collectione. Omnia quæ orta sunt occidere, quæ facta sunt interire. Cælum quoque cum omnibus, quæ cælo continentur, ita vt cœpisset desinere, fontium dulci aqua, marisve nutriti, in vim ignis abiturum. Stoicis constans opinio est, quid consumpro humore mundus hic omnis ignescat. Et Epicureis de elementorum conflagratione, & mundi ruina eadem ipsa sententia est.

Negatis omnibus partibus, negatur totū. Sic cælum non est ignis, aer, aqua, terra. Igitur non est elementum. Ad hunc locum collineat Martialis epigramma.

Mar. l. 7. Siquid opus fuerit, scis me non esse rogandum,
 Bis nobis dicis, Buccara, terque die.
 Appellat rigida trāstis me voce Secundus.
 Audis, sed nescis Buccara, quid sis opus.
 Penſio te coram petitur, clareque, palamq;

Audis, sed nescis Buccara, quid sis opus.
 Esse quoror gelidasq; mihi, tris atque lacernas,

Audis, sed nescis Buccara, quid sis opus.
 Hoc opus est, subito fiat vt sidore musui.

Dicere ne possis Buccara, quid sis opus.

Sic argumentatur. Neque pecuniam ad dissoluendum æs alienum, neque pensionem, neque victum, neque vestes, neque cætera ad genus tanta sermonis affabilitate promissa largiris, nihil igitur eorum, quæ ad vitam sustentandam sunt, necessaria impendis.

Reiectis, & succisis ceteris partibus affirmatur vna, sic. Mulier, aut amat, aut odit, nihil est tertium, non amat, igitur oderit necesse est. Hic duo tantum membra sunt, & reiecto vno, alterum assumitur. Alias plura ingeruntur, vt Philipp. 2. Quid putem, contemptumne me, nō video, nec in vita, nec in gratia, nec in rebus gestis, nec in hac mediocritate ingenij, quid despiciere possit Antonius. An in Senatu facillimè de me detrahi posse creditur: qui ordo clarissimis ciuibus bene gestæ reip. testimonium multis, mihi vni conseruata dedit. An decerrare mecum voluit contentione dicendi? Hoc quidem beneficium est, quid enim plenius? quid vberius, quàm mihi, & pro me, & contra Antonium dicere? (His omnibus reiectis vnã partem assumit) illud profectò est, non existimauit sui similibus probari posse se esse hostem patriæ, nisi mihi esset inimicus. Item illa expeditio, quæ refertur ad Herem. Necessè est cum constet istum nostrum fundum fuisse, ostendas te aut vacuum possedisse, aut vsu tuum fecisse, aut emisse, aut hæreditate tibi venisse. Vacuum cum ego adessem, possidere non potuisti. Tuū vsu fecisse, etiamnum non potes? Emptio nulla profertur: hæreditate tibi me viuo mea pecunia venire non potuit. Relinquitur ergo, vt me vi de meo fundo deieceris.

Eodem argumento vititur Olorius contra Iudæos. *Quam rem gerunt?* quod scelus constant: quæ maleficia suscipiunt, propter quæ à Deo, quem tam propitium olim habebant omnino deserantur. Simulachris immolant? Immo eorum contactum perhorrescunt. Cōmentitios Deos aſciſcūt: At eo nomine, quod Deum colant effertur. Et id verum, sed moribus immanibus efferati sunt? At ipsi summam sibi laudis, æquitatis, & pietatis assumunt. Quid ergo est? parumne supplices preces ad Deum adhibent: Immo in precibus assidui

Cicer. pro lege Manili.

Minutius in Octauio.

Secundus in modis.

Tertium in Publii Syri.

Cicer. 2. Philipp.

Cic. 4. ad Herem.

affidui sunt. (Resumit) si igitur nec simulachra colunt, nec vanos Deos inuocant, nec humanum sanguinem fundant, nec se impia fraudis impuritate contaminant: cur illos Deus, quos in fidem suam recepit, tam diuturno tempore, ope sua destituit? His igitur successibus, veram causam infert Iudaorum perfidiam.

De vi & veritate huius loci.

CAPVT XXX.

Vsus argumenti cautionem, & memoriam requirit oratoris, cauendum est enim, ne in partium collectione minus sit accuratus, quod faciet, si aut res necessarias omittat, aut addat superfluas, aut discrepantes confundat, aut easdem bis numeret, & veluti à se dissoluat, atque disjungat. Tum qui propositus est initio numerus, est illi expedite percurtendus, dandaque opera, ne longiuscula plerumque digressio sermonem, & mentem à proposito abiciat. Videas enim aliquos, qui cum tria, aut quatuor proposuerunt, vitium iam non meminerint, aut si meminerint, tantum temporis in vno capite perrexerint, ut eius, quod restat expediendi, spatium, & facultas non superpetat. Satius est nihil omnino proponere, quam post iacta hæc propositionum fundamenta, & rerum apparatus, auditoris expectationem fallere, ne munerarijs antiquorum similes videamur, qui cum montes aureos per sepe promitterent, nihil præter arenam dabant. Aduertendum est præterea, ut in affirmatione, vel negatione procedat argumentum. A toto (quod aiunt) molis ducuntur argumenta ad singulas partes primarias, idque tantum affirmando, valet enim hoc argumentum. Si domus est, & fundamentum est, & rectum, & parietes, non autem, & fenestrae sunt, & asseres, & carid genus leuiora. Si corpus est humanum, cerebrum habet, & cor, & iecur, non autem, & digitos x. & ungues, & pilos. A negatione vero totius molis ad singularum partium negationem non procedit argumentum. Ut domus non est, nec igitur fundamentum. Nam possunt esse domus fundamenta, sine ipsius perfectione. A toto tamen generis vim suam obtinet hoc argumentandi genus. Id est, qui negat alicui totum generis, negat, & singulas partes, quas suo ambitu complectitur. Ut si neges calliditatem esse virtutem, accurate cog-

liges, eam nec esse prudentiam, nec iustitiam, nec fortunam, nec temperantiam.

De vsu & Amplificatione huius loci.

CAPVT XXXI.

Vsus argumenti à partium enumeratione, amplissimus est, & per totum corpus eloquentiæ longè, lateque diffusus. Primum ad totius orationis œconomiam, mirum in modum valet, & quasi Ariadna filum dirigit institutum sermonem, ne fluctet in extorum (quod aiunt) labyrintho, ex quo videas totas plerumque orationes hoc vno mihi fundamento, quod insuper alijs, atque alijs constatum argumentis in immensam excreuit amplitudinem. Nobilissima illa, quæ ad Donatum de gratia Dei inscribitur D. Cypriani epistola, tota ferme est in hoc argumento. Hoc ipso fulcitur Ciceronis oratio pro lege Manilia. Hoc sæpius usurpant Lactantij, Arnobij, Minutij aduersus nostræ fidei inimicos gloriosa certamina.

Secundo promptissimum est ad laceffendos aduersarios telum, ad refellendos idem clypeus fortissimus. Nam, & acurè colligit, & rationes glomerat, & acriter insilit, & feruide instat. Si verò resistendum, quadrato velut agmine, insultantium vndique telorum impetus eludit, quod in confirmatione demonstrabo plenius, in oratione Palamedis ex Gorgia Leontino.

Tertiò amplificationis, quæ vna virtus maxima est, perpetuum veluti quoddam repetitur esse seminarium. Nam si res grauius narranda, si describenda, si oculis plenissime subiicienda, parum est vno conspectu proponere. At si incipias singulas partes disquirere, discutere, enucleare, tunc vis, & amplitudo, quasi ingentis cuiusdam fluij perpetuis vndarum vorticibus explicati, sese effere: quod illustrissimis exemplis comprobare, nullo negotio possum. Miraberis huius orationis maiestatem, & delicias. *Volo sub conspectu meo ponere, quæ gentium oculos, regumque perstringunt, volo intueri pretia sanguinis, animarumque vestrarum. Prima mihi luxuria spolia proponere: siue illa vis per ordinem expandere, siue, ut est melius, in vnum acruum dare. Video elaboratam scrupulosa distincti- one testudinem, & foedissimorum, pigerimum, rumque animalium testas ingentibus pretijs* *Senec. l. 7. de benef. c. 9. Eximia luxuria descri- ptio per par- tiu enumerationem.* *rationem.* *emp.*